

Sportsground No 1, Newcastle, NSW, Australia

Vrlo brzo nakon što me život doveo *Down Under* sam otišao pogledati vaterpolo utakmicu prve nacionalne lige. Isto tako nogometnu. Ali ovo nije priča ni o vaterpolu ni o nogometu, nego o jednom, kao što sam u početku mislio, jako čudnom sportu. Nije mi bilo jasno kako je moguće da sport gdje jedna te ista utakmica koja se igra 7-8 sati dnevno, 5 dana zaredom i nerijetko završi neriješeno može uopće biti ikome zanimljiv.

Ono što se u međuvremenu dogodilo je Australaska srdačnost. Našao sam se u društvu dragih lokalnih ljudi koji su imali dovoljno strpljenja objasniti mi čari igre i odgovarati na mnoštvo nebuloznih pitanja. Kriket utakmica na ekranu u pubu i večer koja je počela kasno popodne, a završila rano ujutro je sigurno potpomogla.

Sjećam se jednog dokumentarca u kome Stephen Fry, kako bi dočarao koliko su pravila kompleksna, rekao kako svi sportovi imaju svoja pravila jedino kriket ima svoje zakone. Zakoni (**Laws**

) su prvi puta službeno zapisani 1788. godine od strane Marylebone Cricket Cluba koji je osnovan godinu dana ranije i do danas je ostao hram kriketa. Iste te godine, u siječnju, Prva Flota je uplovila u Botany Bay i započela kolonizaciju Australije. Toliko je kriket stara igra, ili Australija mlada država. Zakoni su se mijenjali tijekom godina i trenutno ih je 42 u posljednjem izdanju iz 2017. godine (

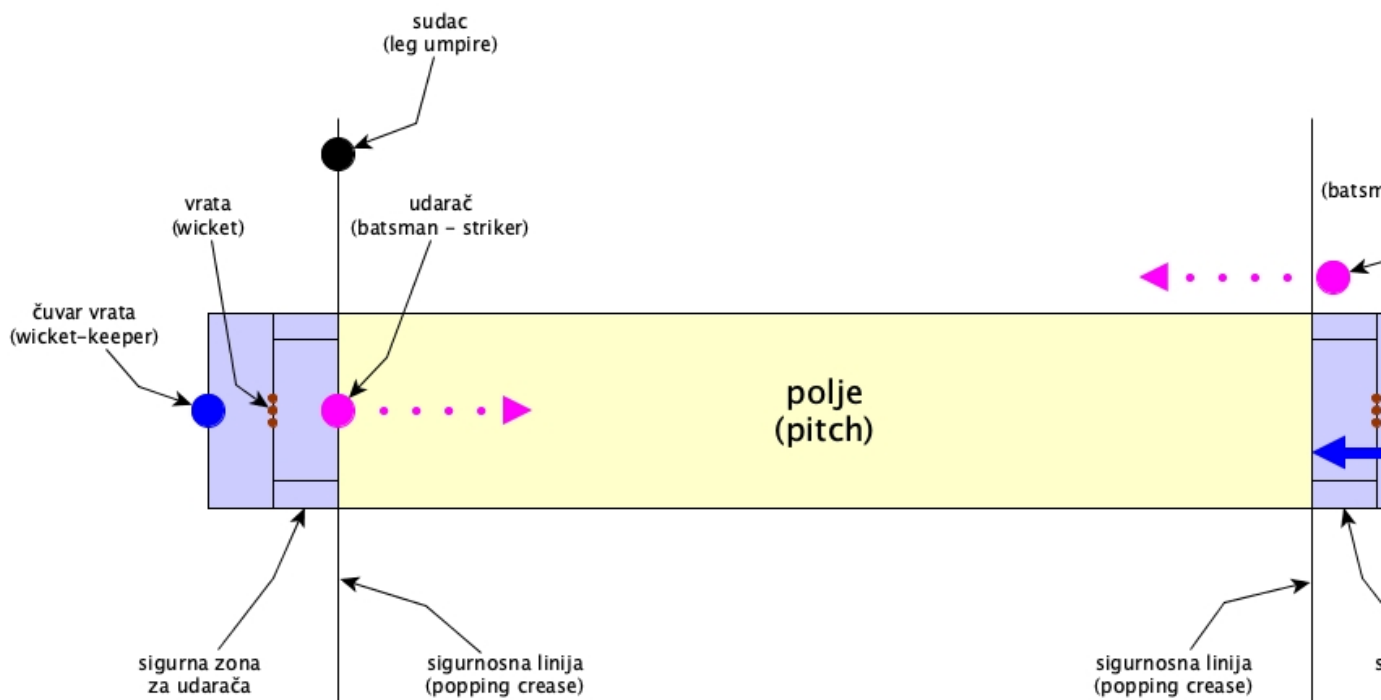
<https://www.lords.org/mcc/laws>

).

To što većina gledatelja ne razumije sva pravila ne čini ovu igru niti malo manje atraktivnu. Evo, dok ovo pišem (a to se jako otešlo), igra se drugi dan petog testa **The Ashes** serije na **The Oval**

stadionu, i stadion kapaciteta 25000 je pun. Igrat će se još tri dana ista utakmica, Australija vodi 2-1 iz prethodnih (jedna je završila neriješeno) i kako Australija donosi sa sobom Ashes Engleska ga ne može preuzeti sve da dobije posljednji test. Unatoč tome, gledanost je jako velika. Puno se priča o tome kako je nerazumijevanje pravila razlog zašto vaterpolo nije toliko popularan. Iz usporedbe s kriketom, možda to i nije toliko presudan razlog. Doduše, uloga suca (umpire) je u kriketu puno manja. U kriketu je uloga suca prirodno drugačija, ali se i dodatno, tehnologijom, gotovo potpuno objektivizirala. Možda vaterpolo može nešto naučiti iz toga.

Pokušat ću objasniti neka od pravila, onoliko koliko sam pohvatao i koliko mi je bilo potrebno da mogu pratiti prijenos. Dok smo gledali The Ashes kćer me pitala tko je tu tko na terenu, i kad sam joj objasnio da je dolje 11 igrača jedne momčadi i 2 igrača druge, pitala me je kako je to pravedno. "Jedino ova dvojica imaju palice", odgovorio sam.

Kriket polje (pitch), još je 9 plavih igrača raspoređeno po terenu

Kriket je igra između dvije ekipe, svaka s 11 igrača, koja se igra na ovalnom travnjaku s poljem (pitch) u sredini. Polje je oko 20 metara dugačko i na krajevima se nalaze vrata (wicket) koja se sastoje od tri vertikalna kolca (stumps)

) na kojima su naslonjeni dva osigurača (

bails

). Vrata su 71 cm visoka (28 inch) i postavljena su tako da im je ukupna širina 23 cm (9 inch). Na terenu su dvojica udarača (

batsman

) jedne ekipe i 11 igrača druge. Udarači palicama (koje su malo veće i plosnatije od bejzbol palica) čuvaju svoja vrata od loptice. Jedan od 11 igrača suprotne momčadi je bacač (

bowler

) koji lopticom nastoji srušiti vrata iza udarača. Kada udarač uspje odbiti lopticu onda oba udarača trče prema suprotnim vratima. Koliko puta pretrče udaljenost između vrata, toliko bodova (

run

) osvajaju za svoju ekipu. S druge strane, cilj ekipe koja baca lopticu je izbaciti udarača iz igre koji se zamjeni sljedećim udaračem dok god ne izbace svih 11 (zapravo 10, jer uvijek moraju biti dva udarača na terenu).

Riječ *wicket* ima dvostruko značenje. Osim što označava vrata, označava i sam čin izbacivanja udarača iz igre. Tako je da iz pozicije bacača cilj ostvariti 10 wicketa. Postoji više načina kako se udarač može izbaciti iz igre, čini mi se 9, ali neki se jako rijetko događaju. Oni koji su najčešći su:

- Bacač lopticom sruši vrata (**bowled – Law 33**)
- Protivnički igrači uhvate lopticu u zraku prije nego što loptica dotakne travnjak nakon što udarač lopticu odbije palicom ili rukavicom (**caught - Law 33**)
- Protivnički igrači lopticom sruše vrata prije nego udarači dotrče na suprotnu stranu (**run out – Law 38**)

). Tada se izbacuje onaj udarač koji je bio najbliži srušenim vratima.

- Noga ispred vrata (**leg before wicket – Law 36**) je kada loptica pogodi udarača u nogu bez da je dotaknula palicu prije toga, a ukoliko ne bi bilo noge kada bi nastavila po putanji bi srušila vrata. Tehnologija se pokazala jako korisnom kod ovog pravila.

- Ako udarač istupi ispred svoje sigurnosne linije (**popping crease**) što je 122 cm (4 stope) ispred vrata i čuvar vrata (

wicket-keeper

) s druge strane uhvati lopticu koja ne dotakne palicu i sruši vrata (

stumped – Law 39

). Ovo se može shvatiti kad podvrsta

run out

-a, samo bez namjere udarača da se osvoji bod trčeći.

Udarač ne treba nužno trčati na drugu stranu polja kada odbije lopticu (kao npr. u bejzbolu) nego samo kada procijeni da može sigurno stići prije nego protivnički igrači uhvate lopticu i pokušaju srušiti vrata dok su udarači van sigurne zone (run out). Ako lopticu odbije malo dalje, nakon što udarači dotrče na drugu stranu mogu procijeniti žele li trčati nazad po sljedeći bod (run). Za udarača je dovoljno da stopalom ili palicom dodiruje sigurnosnu crtu da bi bio u sigurnoj zoni.

Ako lopticu odbiju toliko da dotakne rub ovalnog igrališta, takav udarac odmah donosi 4 boda i nije potrebno trčati. A ako je udarac takav da loptica ode van granica igrališta prije nego dotakne zemlju nakon udarca palicom (ono što je *home run* u bejzbolu), to je odmah 6 bodova. Taktika je generalno da udarač udari lopticu tako da je odbije u smjeru gdje nema protivničkih igrača i da loptica što prije dotakne tlo, osim ako kada je siguran da će prebaciti teren i osvojiti 6 bodova.

Bacač s druge strane ima zadatak baciti lopticu tako da ju je što teže pogoditi palicom. Za razliku od bejzbola, loptica se u kriketu mora baciti uz lakat ruke koje drži lopticu uvijek ispružen (loptica je *bowled*, a ne *pitched* kao u bejzbolu). Postoji više načina bacanja, ali generalno se radi ili o brzom (fast bowling) ili spin (bowling). Najčešće se loptica baca uz jedno odbijanje od polje prije nego dođe do udarača. Po pravilima, nije nužno da loptica udari u polje prije nego dođe do udarača, ali direktnu lopticu bi udarač puno lakše pogodio. Loptica smije najviše dva puta dotaknuti polje prije nego dođe do udarača.

Osim udaranjem i trčanjem, udaračka ekipa bodove može osvojiti i greškama bacača. Najčešće su to široka loptica (**wide ball**) kada loptica nije dostavljena u označenoj zoni ili **no ball** kada loptica nije bačena na ispravan način ili kada bacač cijelim stopalom prekorači crtu prije nego ispusti lopticu.

Zanimljivo je da kada je udarač izbačen bilo kojim od načina, da to još ne znači da je automatski izbačen. Po pravilima kriketa, nakon što je wicket ostvaren netko od protivničkih igrača treba pitati suca **How's that**, tek tada sudac odlučuje i ako je zbilja bio wicket signalizira s kažiprstom u zraku da je udarač izbačen.

Kriket utakmica je podijeljena u **over**-e (vjerujem da sam već podosta pojmova krivo preveo na Hrvatski, u nedostatku ideja *over* ostavljam u originalu) koji je zapravo 6 uzastopnih loptica koju bacač dostavlja s jedne strane polja. Nakon svakog overa se mijenja strana s koje se loptice bacaju. Jedan bacač ne smije bacati lopticu dva overa

uzastopno.

Uloga suca je da kod svake loptice procijeni što se dogodilo. Recimo, wicket je ostvaren čim loptica okrzne palicu udarača i wicket-keeper je uhvati. Posebno je problematičan lbw (leg before wicket) gdje sudac, kada loptica pogodi udarača u nogu bez da je dotaknula palicu prije toga, mora procijeniti bi li loptica udarila u vrata da je nastavila istom putanjom. Sada timovi mogu tražiti provjeru i u računalnoj simulaciji se može vidjeti putanja loptice, snima se zvuk za provjeru udarca loptice o palicu, također koriste IC kameru jer loptica ako udari od palicu zagrije palicu na mjestu udarca što dovoljno osjetljiva IC kamera može detektirati.

Kriket utakmica

Ako ćete naletjeti na kriket utakmicu na nekom od ekrana, onda ćete obično vidjeti podosta podataka i brojeva koji možda izgledaju zbunjujuće. Najvažniji podatak je trenutni broj bodova (*run*

-ova) koju udaračka ekipa ima te koliko je udarača izbačeno u trenutnom inningsu. To se prikazuje s dva broja odvojena crticom. Ako npr vidite 87-3, crtica se čita "za" ("for"), što znači da je udaračka ekipa skupila 87 bodova (runova) dok je bacačka izbacila tri udarača. Trenutna loptica / over se označava s točkom između što daje krivi dojam da se radi o decimalnom broju. Recimo 15.3 označuje treću lopticu petnaestog overa. Kada se ostvari wicket onda se prati kojom metodom je ostvaren i ako je

bowled

to je isključivo bacačeva zasluga, ali ako je recimo

caught

onda se zabilježi i bacač i onaj igrač u polju koji je uhvatio lopticu. Kod statistike udarača može se vidjeti broj bodova koji je ostvario, broj loptica koje je primio, efikasnost i slično. Zanimljiva je i terminologija. Recimo kada udarač ostvari 100 runova u utakmici (što je rijetko) to se naziva

century

(nisam siguran bi li

stoljeće

bio dobar prijevod ovdje), 50 je

half century

. Za bacača se prati prosječan broj loptica za ostvariti wicket (

strike rate

), prosječan broj bodova po overu bacača (

economy rate

), broj overa bacača u kojima udarači nisu uspjeli osvojiti niti jedan bod (

maiden over

)...

Postoji više varijanti kriketa, tradicionalna je ona najduža, koju zovemo **test kriket** (zato što predstavlja fizički i mentalni test za igrače). U test utakmici svaka ekipa ima po dva

innings

-a (ova riječ je jednaka u singularu i pluralu, za razliku od bejzbola gdje se za singular koristi *inning*) koji nisu vremenski ograničeni. Utakmica je vremenski ograničena na do 5 dana, svaki dan se igra oko 6 do 6 i po sati što ne uključuje pauze za ručak i za čaj (da, postoji pauza za čaj), ali se garantira 90 overa po danu. Innings završava onda kada je deseti udarač izbačen ili kada udaračka ekipa odluči da je skupila dovoljni broj bodova i želi završiti innings. Tada suparnička ekipa postaje udaračka i kreće skupljati bodove. Ako druga ekipa završi svoj drugi innings (tako da svi udarači budu izbačeni) prije nego dostignu isti broj bodova kao prva ekipa, onda je prva ekipa pobjednik. Druga ekipa ostvaruje pobjedu kada po broju bodova uspje prestići prvu ekipu. A ako peti dan, nakon 90 overa, druga ekipa još nije stigla po bodovima prvu, ili gledajući s druge strane prva ekipa još nije izbacila sve udarače, tada utakmica

završava neriješeno. Test kriket utakmicu je lako prepoznati jer igrači nužno nose bijele dresove i igraju crvenom lopticom, slično kao što je lako prepoznati Wimbledon meč.

Osim ove varijante, postoje varijante koje su vremenski ograničenije. **T20** je, kao što ime sugerira, utakmica ograničena na 20 overa po inningsu, igra se jedan innings po ekipi. Ova varijanta se obično igra u nacionalnim prvenstvima i traje oko 3 sata (sat i pol po inningsu).

One Day Internationals

je nešto dulja varijanta, također po jedan innings ali ograničen na 50 overa. Ova varijanta se obično igra na svjetskom prvenstvu svakih 4 godine. Taktika je naravno bitno drugačija u različitim verzijama kriketa. U test kriketu je pristup igri dosta konzervativan i udarač u pravilu nije sklon velikom riziku, pogotovo u prvom inningsu. U T20 se igra dosta agresivnije pa se i ostvaruje više bodova po overu, ali je i strike rate manji (bacači lakše izbacuju udarače).

Test kriket utakmice se igraju između nacionalnih timova koji službeno imaju Test status prema ICC (International Cricket Council). Trenutno ih je dvanaest: Australija, Engleska, Južna Afrika, West Indies (skup karipskih nacija i teritorija koji nastupaju zajednički), Novi Zeland, Indija, Pakistan, Šri Lanka, Zimbabve, Bangladeš, Irska i Afganistan. Sve je počelo davne 1877. godine između Engleske i Australije. Godine 1882. godine se odigrala test utakmica na The Oval stadionu u kojoj je Australija pobijedila po prvi put na Engleskom teritoriju. The Sporting Times je objavio članak o utakmici s retorikom da je kriket preminuo, tijelo je kremirano i preneseno u Australiju. Od tog trenutka se test utakmice između Engleske i Australije zovu The Ashes. Igraju se barem jednom u dvije godine, naizmjenično u jednoj pa drugoj zemlji. Serija se sastoji od 5 utakmica i cilj je preuzeti The Ashes. Ako serija završi neriješeno, onaj tim koji već posjeduje Ashes ga zadržava. Čak postoji pehar, koji je možda najmanji pehar u sportskom svijetu, u kojem je navodno pepeo kriket loptice.

Kada se igra The Ashes serija onda je to tema koja dominira i u medijima. Nekada se uključe i poznati nacionalni brendovi. Zanimljiv mi je bio primjer od ove godine između Vegemite (Australijski) i Marmite (Engleski) namaza od pivskog kvasca (za veliku većinu ljudi koji nisu odrasli u neke od ove dvije zemlje su oba jednako neprimamljiva) - [The battle between Vegemite and Marmite thickens](#)

. Uvjeren sam da ne postoji racionalno marketinški prihvatljivo objašnjenje za zasigurno ne jeftinu reklamu preko cijele stranice u novinama i da je ovo više stvar nacionalnog ponosa, a malo i podbadaanja konkurencije. Zanimljiv je i posebno vrcakav odgovor Marmitea. Prošle godine je Australijska nacionalna kriket momčad bila uključena u veliki "

ball tampering

" skandal za vrijeme odigravanja test kriket utakmice u Južnoj Africi. Kriket loptica ima to veći spin i nepredvidljivije se odbija što joj je jedna strana glađa, a druga hrapavija. Po pravilima kriketa, dozvoljeno je lopticu glancati trljanjem od dres, ali ju nije dozvoljeno namjerno napraviti hrapavijom. Bilo je primjera gdje su neki bacači znali puštati duge nokte pa su noktima, dok

drže lopticu u ruci, prikriveno masakrirali lopticu. Ovaj put je jedan australski igrač imao komad glaspapira koji je držao u gaćicama i pokušao je lopticu prikriveno nagrešpati, ali to nije pametno raditi u današnje vrijeme dok svakog igrača prati po nekoliko kamera na terenu. Kao rezultat su taj igrač i Steve Smith koji je bio kapetan momčadi, suspendirani. Smith je inače trenutno najbolji kriket udarač na svijetu. Radi ovog skandala je bio godinu dana suspendiran od igranja kriketa, praktički po zapovjednoj odgovornosti. On nije bio u to izravno upleten, kriv je zato što je bio upoznat, a nije spriječio.

One Day International između Australije i Novog Zelanda na Melbourne Cricket Ground 1981. godine je bila utakmica sa zanimljivom skandalom. Igrala se posljednja loptica posljednjeg overa, Australija je vodila sa 6 razlike i Novi Zeland je imao priliku izjednačiti ukoliko bi udarač pogodio šesticu. Australski bacač je odlučio odigrati **underarm bowling** (zapravo valjati lopticu po podu) koji je po tadašnjim pravilima formalno bio dozvoljen, ali se nije upražnjavao jer se smatrao nečasnim potezom. Takvu lopticu udarač ne može pogoditi kao šesticu. Robert Muldoon, tadašnji premjer Novog Zelanda, je to opisao kao najgnusniji incident kojeg se može sjetiti u povijesti kriketa. U jednom intervjuu, valjda još pod dojmom incidenta, kada ga je novinar upitao za komentar iseljavanja ljudi iz Novog Zelanda u Australiju je rekao kako je to dobro jer to naime povećava IQ obje zemlje.

Kriket je ostavio značajan utjecaj i na druge sportove, vjerojatno dobrim dijelom zato što je i među najstarijima. Spomenuti The Oval kriket stadion u Londonu je bio mjesto gdje se održala prva internacionalna nogometna utakmica između Engleske i Škotske 1870. godine. Prve internacionalne ragbi utakmice su se igrale na istom kriket stadionu. Kada je bacač H. H. Stephenson na utakmici u Sheffieldu 1858. godine ostvario tri wicketa iz tri uzastopna bacanja, gledatelji su skupili donacije u šešir (kao što je bio običaj za izvanredan potez ili nastup) i tako je **hat-trick** dobio ime. Ostali sportovi su kasnije posudili izraz.

Zanimljiv je i odnos prema kriket igralištima. U Australskom Newcastleu postoji cijeli niz sportskih igrališta koji su numerirani. Kriket je **Sportsground No 1**, No 2 je za ragbi, pa slijede ostali. U Corlette St. je nekad bilo kriket igralište prije nego su ga pretvorili u rezidencijalnu četvrt. Ali je polje (pitch) imalo toliku sentimentalnu vrijednost da su se gradski urbanisti potrudili na tom mjestu planirati mali park, a cestu razdvojiti u dvije trake okolo parkića. Kada to vidite bez da znate kontekst, izgleda čudno, kao i iz satelita (<https://goo.gl/maps/ctDcenCxx9QT3pHs8>).